

Irfan NEFIĆ

Nasilje u porodici

Domestic Violence

UVOD

Član 222.¹ Nasilje u porodici

1. Ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili psihičko zdravlje svoje porodice, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
2. Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema članu porodice s kojom živi u zajedničkom domaćinstvu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
3. Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz stava 1. i 2. ovog člana upotrebjeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno teško ozlijediti tijelo ili teško narušiti zdravlje učinitelj će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
4. Ako je krivičnim djelom iz stava od 1. do 3. ovog člana, član porodice teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je krivično djelo iz stava od 1. od 3. ovog člana učinjeno prema djetetu ili maloljetniku, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.
5. Ako je krivičnim djelom iz stava od 1. do 4. ovog člana prouzrokovana smrt člana porodice, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.
6. Ko usmrti člana i kojeg je predhodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

¹ KZ F BiH, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine broj 36/03.

Donošenjem Krivičnog zakona Federacije Bosne I Hercegovine i njegovim stupanjem na snagu 01. 08 . 2003. godine, prvi puta se na području B i H, odnosno F BiH. na ovakav način regulišu krivična djela učinjena u okviru porodice (obitelji) od strane članova obitelji jednih prema drugim.

Htjeli mi to ili ne, u vezi s ovim nam se opravdano postavljaju mnoga pitanja kao što su: Zašto se ova problematika krivično-pravno reguliše tek sada i zašto nije bila regulisana ranije? Je li ranije bilo nasilja u porodici? Da li je nasilje u porodici pojava nastala tek sada? Kako je ranije, prije donošenja ovog Zakona bila regulisana ova materija? i mnoga druga.

Odgovarajući na ova pitanja pokušat ćemo na određen način baciti više svjetla na ovaj vrlo značajan problem koji je kod nas kao i u većini drugih tradicionalnih zemalja i kultura bio dugo obavijen velom tajne i šutnje iz više razloga, koji su većinom neopravdani i neracionalni.

Nasilje u porodici je kompleksana pojava devijantnog i negativnog ponašanja člana ili članova porodice prema drugom članu ili članovima, u koju spadaju fizičko zlostavljanje, kontrola i prijetnje kojima se ugrožava mir, psihičko zdravlje ili tjelesni integritet žrtve (žrtava).

Pojava nasilja u porodici vezana je za porodicu kao oblik primarnog društvenog organiziranja skoro od samog njenog postanka. Raširenost ove pojave uvjetovana je stupanjem razvoja društvenih odnosa u široj zajednici, kulturnom tradicijom, vjerskim opredjeljenjima, razvojem demokratije i drugim faktorima koje sada nećemo nabrajati.

Šta je u stvari nasilje u porodici (obitelji) ?

S obzirom da je nasilje u porodici pojava koja datira skoro koliko i porodica, u zavisnosti od gore navednih faktora, ista je i tretirna i zakonom regulirana. Činjenica da je kod nas tek ovim Zakonom, tj. KZ F BiH, kao krivično djelo propisano "Nasilje u porodici", član 222. ne znači da pojedini oblici nasilja učinjeni od starane članova porodice jednih prema drugima ili srodnika prema srodniku, nisu bili sankcionirani u prethodnom zakonodavstvu i to najčešće u oblasti krivičnih djela protiv života i tjela i krivičnih djela protiv spolne

slobode i morala, a sve u zavisnosti od načina izvršenja, i posljedica koje su natupile, dok su ostali slučajevi nasilja u kojima su žrtvi nanesene lakše tjelesne povrede sankcionirani kao prekršaji ili putem privatne tužbe žrtve.

Kada god smo u prilici da saznamo za neki slučaj nasilja u porodici upitamo se "zašto"? Zašto dolazi do takvog ponašanja unutar porodice kada znamo da "brak se zasniva na slobodnoj odluci muškarca i žene da zaključe brak, na ravnopravnosti bračnih drugova, međusobnom poštovanju i uzajamnom pomaganju" ¹⁾. Takođe znamo da su odnosi u braku, ravnopravnost bračnih drugova, uzajamno pomaganje i poštovanje, izdržavanje bračnih drugova i na kraju imovinski odnosi regulisani Zakonom, a povrh svega pretpostavljamo da je brak zaključen između osoba koje se vole, cijene i poštuju što je najčešće i bio motiv za sklapanje braka.

Govoreći o porodici koja se definiše kao "životna zajednica roditelja djece i drugih srodnika" ²⁾, podrazumjevamo da u njoj vladaju uredjeni i harmonični odnosi između članova, a koji su uredjeni Zakonom. Roditelji su dužni da se staraju o životu i zdravlju svoje djece, kao i njihovom podizanju, odgoju i obrazovanju. Tako su djeca dužna da se staraju o svojim roditeljima, da se prema njima odnose s poštovanjem i da ih pomažu kada je to potrebno.

Značajna je i činjenica da sve velike vjere u svijetu (Islam, Hrišćanstvo, Hebrejstvo, Budizam i dr.) u svom učenju značajno mjesto posvećuju porodici (obitelji) afirmirajući je kao i sve pozitivne odnose unutar nje između njenih članova zabranjujući sve negativne pojave (nasilje, mučenje, emocionalno zlostavljanje, zapostavljanje, izrabljivanje, nevjersto, preljubu i sl.) prema članovima.

I pored svega navednog, svjedoci smo čestih slučajeva nasilja u porodici, kako u našem bližem okruženju tako i šire, što svakodnevno konstatiramo bilo na osnovu vlastitog opažanja ili informacija koje u medije plasiraju vladine ili nevladine organizacije koje dleluju kod nas i u svijetu, a bave se ovom ili sličnom problematikom. Konstatirati problem je mnogo lakše nego isti istražiti, odnosno utvrditi njegov uzrok i predložiti rješenje.

1) Porodični Zakon SR BiH član 6 stav 2

2) Porodični Zakon SR BiH član 2

Porodica (obitelj) je zajednica, odnosno zajednica odnosa koji su uslovljeni sa više faktora kao što su : ljubav, poštovanje, razumjevanje, briga, moć i dr. Kada dodje do prevladavanja jednog ili više faktora u odnosu na druge to se reflektira i na samu zajednicu odnosno porodicu. Ako prevlada ljubav, odnosi u porodici su skladni, idilični, puni razumjevanja i harmonije te ponekad i neusklađeni sa razumnim, razložnim i pragmatičnim zahtjevima i potrebama (prevelika popustljivost, zanemarivanje izvišavanja odredjenih obaveza, pogreške u odgoju, tolerisanje neadekvatnog ponašanja i sl). Ukoliko u kreiranju odnosa u porodici presudan utjecaj ima faktor moći, a znamo da je u većini slučajeva moć neravnomjerno rasporedjena i to najčešće na stranu muškarca (muža, oca) i ukoliko dođe do zloupotrebe moći od strane onog koji je posjeduje u odnosu na drugog člana ili članove, sigurno će doći do poremećaja stanja u porodici, bez obzira koji je motiv za zloupotrebu moći. (Moć može biti fizička, ekonomska, statusna i sl.). Da li će zloupotreba moći rezultirati nasiljem zavisi o nizu faktora, a onaj član porodice koji ima moć ima i izbor da li će koristiti nasilje, što znači da je odgovornost za nasilje uvijek na toj strani.

Nemalo su bili iznenađeni naši građani koji su živjeli u zemljama zapadne Evrope i Skandinavije (Njemačka, Švicarska, Francuska, Holandija Belgija, Danska, Švedska, Norveška itd.) kada bi im nakon «žešće svađe» između supružnika ili «odgoja djece batinom» na vrata stana dolazila policija iako je oni nisu pozivali. Policiju su najvjerojatnije pozvali susjedi ili slučajni prolaznici. Još više ih je iznenađivao poziv za sud, nalog da plate kaznu ili rješenje o nekoj drugoj sankciji za takvo nasilničko ponašanje prema supružniku, djetetu ili roditelju.

Ovo ne znači da u gore pomenutim zemljama nema slučajeva nasilja u porodici, već je to pokazatelj opće društvene svijesti o tom problemu koja je uvjetovana zakonskom regulativom, tradicijom, kulturom, odgojem i obrazovanjem.

S obzirom da je nasilje u porodici kompleksan problem, uzrok istom se ne može svesti samo na jedan faktor (zloupotreba moći), nego se moraju navesti i drugi faktori koji pojedinačno ili najčešće u kombinaciji uzrokuju tu pojavu.

Između ostalih kao uzroci nasilja u porodici (obitelji) se navode:

1. TEŠKI MATERIJALNI I SOCIJALNI UVJETI ŽIVOTA

Porodice koje žive u materijalnoj i socijalnoj oskudici (bijedi) nerijetko su pogođene nasiljem od strane hranitelja (glave porodice, oca, sina) koji svoju nemoć da promijeni tu situaciju često kanališe kroz izljeve nasilničkog ponašanja prema bračnom partneru, djeci ili roditeljima. Istovremeno se ovaj navod negira postajanjem nasilja i u porodicama koje žive u materijalnom izobilju i zauzimaju visoko mjesto na društvenoj ljestvici.

2. OVISNOST NASILNIKA O ALKOHOLU ILI DROGAMA

Kada je nasilnik pod uticajem alkohola ili droga on bezrazložno fizički i emocionalno napada i maltretira članove svoje porodice. Česte su izjave žrtava da se nasilnik (muž, otac, sin) kada je trijezan ponaša normalno i da je dobar i pažljiv muž, otac, sin.

3. MENTALNA BOLEST NASILNIKA

Nasilnik, kada mu se pogorša mentalno zdravlje nemože kontrolirati svoje ponašanje i kao rezultat toga fizički napada članove svoje porodice.

4. UVJETI I NAČIN ODRASTANJA I SOCIJALIZIRANJA NASILNIKA

Muškarci koji su odrasli u porodicama u kojima je jedan od roditelja nasilnik, često i sami postaju nasilnici jer takvo ponašanje smatraju "normalnim, uobičajenim, a čak i poželjnim".

5. ČESTI KONFLIKTNI ODNOSI U PORODICI

Pojavom i čestim ponavljanjem konflikata u porodici dolazi do ispoljavanja nasilništva od strane "jačih" (najčešće muža, oca, sina) koji nisu u stanju ili ne žele na drugi civiliziraniji, humaniji i primjerniji način riješiti konflikt. Oni su uvjereni da takve situacije jedino mogu riješiti silom, a neznaju da su u zabludi jer na taj način konflikte samo produbljuju i usložnjavaju.

6. TEMPERAMENT I KARAKTER NASILNIKA

Nasilnik je po prirodi temperamentan "žestok" i u napadu bijesa ne može se kontrolirati te pribjegne korištenju sile prema članovima svoje porodice, ali kada ga "to prođe" on je sasvim normalan i dobar otac, muž, sin ili brat.

7. FRUSTIRANOST NASILNIKA

Svakodnevne frustracije na radnom mjestu, školi, u odnosu sa saradnicima, društvom i sl. talože se i narastaju da bi na kraju došlo do erupcije nasilja najčešće u krugu porodice usmjerenog prema bračnom partneru, djeci, roditeljima ili drugim članovima

8. POSLJEDICE RATA I PREŽIVLJENIH OPASNOSTI

Proživljene i preživljene brojne opasnosti koje su često u pitanje dovodile i život ostavile su traga na mentalni sklop nasilnika, koji svoje nasilništvo pravda istima, što je možda jedan od uzroka, ali svakako ne i jedini već je samo jedan između ostalih.

Velika većina nas je preživjela ratne strahote, ali je samo mali broj nasilnika.

Ovo su samo neki od uzroka nasilja u porodici koji najčešće djeluju u kombinaciji, a vrlo rijetko pojedinačno.

NASILJE : ODNOSI NASILNIK - ŽRTVA

Kao što je važno definirati uzroke pojave nasilja u porodici, isto tako je važno označiti odnose (područja) u kojima se ono ispoljava, a potom i vrste tog nasilja.

Naime nasilje u porodici obuhvata sve vrste nasilja koji se ispoljavaju u odnosima:

- muž prema ženi - brat prema sestri
- roditelj prema djeci
- žena prema mužu
- dijete prema roditelju očuhu
- sestra prema bratu
- očuh prema pastorku(ci)
- pastorak(ka) prema

- maćeha prema pastorku(ci) - i drugi odnosi
- pastorak (ka)prema maćehi

Ovi odnosi ne moraju se uvijek pojavljivati i biti u ovakvom "čistom" stanju, oni često na jednoj strani mogu kobminirani i uključivati i više kategorija kao na primjer :

- muž (otac) prema supruzi i djeci
- dijete prema roditeljima (ocu i majki)
- majka i dijete prema ocu.
- očuh prema pastorku(ci)
- drugi slični slučajevi

Najčešće pojave nasilja u porodici su nasilje nad djecom, nasilje nad ženama (u partnerskim odnosima), a potom slijede nasilje nad roditeljima i nasilje nad drugim srođnicima.

VRSTE NASILJA, ZLOSTAVLJANJA U PORODICI

Opće prihvaćena klasifikacija nasiljau porodici je podjela na:

1. Fizičko zlostavljanje
2. Seksualno zlostavljanje
3. Emocionalno zlostavljanje

1. **Fizičko zlostavljanje** se može definirati na više načina, ali opće prihvaćeno shvatanje, pod tim pojmom podrazumjeva; kontinuiranu i stalnu upotrebu fizičke sile prema članu ili članovima porodice koja dovodi do fizičkog povrjeđivanja žrtve, a ponekad i do smrti. Ovaj vid zlostavljanja je najuočljiviji pa se samim tim čini i najrasprostranjeniji i najučestaliji.

Često se zanemaruje činjenica da je najvećem broju fizičkog zlostavljanja prethodilo emocionalno zlostavljanje, ali s obzirom da su tragovi fizičkog zlostavljanja modrice, podljevi, posjekotine, lomovi i sl. uvijek uočljiviji od tragova emocionalnog zlostavljanja, to se neopravdano daje veća važnost i pažnja fizičkom zlostavljanju.

2. **Seksualno zlostavljanje** kao vid nasilja je posebno opasno jer ono pored seksualnog uključuje i psihičko, a nerijetko i fizičko zlostavljanje. Pored nasilnog čina, silovanje predstavlja i kršenje

ljudskih prava i dostojanstva žrtve. To je nasilje kojim nasilnik želi zadovoljiti svoje seksualne potrebe bez dobrovoljnog pristanka žrtve, te on upotrebom fizičke snage i drugih sredstava sile savladava otpor žrtve, a potom ostvaruje sam seksualni čin, pokazujući na taj način uspostavljenju kontrolu i moć nad žrtvom.

3. **Emocionalno zlostavljanje** je oblik zlostavljanja u kom zlostavljač na poseban način kontinuirano djeluje na žrtvu s ciljem stavljanja osjećaja manje vrijednosti kod nje, kao i pomanjkanja samopoštovanja, imputirajući joj tom prilikom osjećaj poniženja, stida i straha. Žrtva je uvijek u stanju nesnalaženja i konfuzije jer često ne zna šta joj se u stvari dešava, čime je sve nasilnik zlostavlja, ali osjeća da "nešto nije u redu" i da se mijenja njeno psihičko, a nerjetko opće fizičko stanje. Žrtva svoj identitet oblikuje i mijenja prema ponašanju i zahtjevima zlostavljača i ponaša se u skladu sa njima, a sve iz straha i "želje da mu ugoditi" u nadi da će on promijeniti svoje ponašanje prema njoj.

Nasilje u porodici može se posmatrati i sa aspekta ko je žrtva nasilja, pa tako razlikujemo sljedeće pojavne oblike:

- a) partnersko nasilje (žrtva je najčešće žena, a rijetko muž)
- b) nasilje nad djetetom (zlostavljanje djeteta od strane roditelja)
- c) nasilje nad roditeljem (zlostavljanje roditelja od strane djeteta)
- d) nasilje prema srodniku (nasilje prema bratu, sestri, puncu, zetu ili starom i nemoćnom srodniku sl.)

a) Nasilje u partnerskim odnosima je fizičko i (ili) emocionalno zlostavljanje jednog partnera učinjeno prema drugom u bračnoj i (ili) vanbračnoj zajednici koje rezultira fizičkim, odn. tjelesnim povredama ili emocionalnim poteškoćama i smetnjama (najčešće je žrtva žena, a vrlo rijetko muškarac).

b) Nasilje nad djetetom je fizičko i (ili) emocionalno zlostavljanje djeteta od strane roditelja (najčešće oca, očuha ili maćeha) koje se provodi u okviru potpune ili nepotpune porodice. Ovo nasilje je jedan od najtežih i najopasnijih oblika jer su djeca jedan od najosjetljivijih dijelova ljudske populacije. Prema izvještaju "Children's Emploryment Comision" proizilazi da "djecu oba spola ni od koga ne treba toliko štiti, koliko od vlastitih roditelja"³⁾

3) Banjanin Đuričić Nada "Udarac po duši" Institut za kriminološke i sociološka istraživanja

c) Nasilje nad roditeljima je fizičko i (ili) emocionalno zlostavljanje roditelja od strane djeteta (pastorka-ke). Bilo da se radi o fizičkom ili emocionalnom zlostavljanju isto je sa etičkog aspekta posebno neprihvatljivo. Naime zlostavljači su djeca najčešće posrnulog morala, alkoholičari, ovisnici o drogi i sa izraženim i drugim oblicima devijantnog i asocijalnog ponašanja.

d) Nasilje prema bližem srodniku ili članu uže i šire porodice je ono koje uključuje fizičko i emocionalno zlostavljanje jednog ili više srodnika ili članova porodice prema drugom ili drugima (Najčešće su to zlostavljanja zeta prema puncu ili punici, brata prema bratu, brata prema sestri, punca prema zetu, mlađih i jačih prema starijimi nemoćnim srodnicima i sl.)

U dosadašnjoj obradi ove problematike često smo pominjali termine nasilnik i žrtva nasilja. Smatram potrebnim kraće definirati iste kako bi smo bolje razumjeli sve o čemu smo do sada govorili.

NASILNIK

Nasilnik je osoba (najčešće muškarac) devijantnog ponašanja koji svoju moć i položaj u okviru porodice zlorabi, zlostavljajući fizički slabije članove porodice (najčešće suprugu i djecu). To zlostavljanje se manifestira kao emocionalno i fizičko, ali je vrlo često kombinirano sa preovladavanjem jednog od pomenutih načina. Uzroci ovakvog ponašanja nasilnika u porodici su brojni i kompleksni te često djeluju kombinovano, a najčešći su:

1. Uticaj tradicionalnih stavova o ulozi žene i djece kao njegove svojine što mu «daje za pravo da sa njima može raditi šta želi», a njihovo je da «slušaju» i ponašaju se u skladu s njegovim često nerealnim, nerazumnim i besmislenim zahtjevima.
2. Bolest, odnosno poremećaj ličnosti. Takve osobe se ni po čemu ne razlikuju od drugih ljudi osim što «u vrijeme bolesti» zlostavljaju svoje najbliže.
3. Asocijalnost ličnosti osoba koje su sklone nasilničkom ponašanju uopće, te njihova kriminalna «karijera», a zajednička im je karakteristika da skoro nikada ne suosjećaju sa drugima niti se uživljavaju tuđu tešku situaciju, a posebno žrtve.
4. Često su nasilnici osobe koje su i same bile žrtve nasilja u svojim porodicama dok su bili mali i slabi što je na njih ostavilo značajan trag i poslužilo kao model njihovog ponašanja.

Važno je napomenuti da nasilnici mogu poticati iz svih društvenih slojeva i ne stoji mit "da se oni mogu odmah prepoznati", jer su u stvarnosti "naizgled" sasvim obične i normalne osobe.

ŽRTVENASILJA

Žrtve nasilja u porodici su uvijek fizički slabiji članovi porodice, a to su najčešće žene i djeca ili stari roditelji. Zajednička karakteristika za sve žrtve je ta da se one same ne mogu oduprijeti nasilju, a kada to i pokušaju često budu podvrgnute još grubljem i bezobzirnijem zlostavljanju, što poslije u njima "ubija" svaku eventualnu želju za odbranom. Takođe za njih je zajedničko da nasilje nad njima često, a naročito u početku osjećaju kao svoju sramotu pa o tome ćute i ne traže pomoć. Kada zatraže pomoć i o nasilju nad njima progovore, možemo biti sigurni da su oni već duže vrijeme i u više navrata (što se nekad može mjeriti i godinama) zlostavljani i da su "progovorili iz očaja". U mom dosadašnjem radu sa žrtvama nasilja u porodici siguran sam tvrditi da ni jedna žrtva nije prijavljivala prve slučajeve fizičkog zlostavljanja, a slučajevi emocionalnog zlostavljanja često se nikada i ne prijave osim ako poslije toga ne dođe do upotrebe sile, odnosno ako emocionalno zlostavljanje preraste u fizičko.

Za ovakvo ponašanje žrtava nasilja navodi se više razloga među kojima su najčešći :

- tradicionalno shvatanje o porodici te potčinjenosti žene i djece u njoj, nasuprot dominantnoj ulozi "glave" porodice ;
- shvaćanje da je njihova sramota to što im se dešava pa o tome šute čak i pred najbližom rodbinom ;
- konzervativan stav o braku u sredini u kojoj žive koji je uslovljen tradicijom i vjerskim učenjem da je razvod braka kod nekih čak i zabranjen, dok je kod drugih nepoželjan ;
- želja da po svaku cijenu sačuvaju brak i porodicu na okupu zbog bojazni da će razvodom izgubiti djecu ;
- ekonomska i materijalna ovisnost žrtve o nasilnjku ;
- strah da će prijavljivanje nasilja "razljutiti" nasilnika i da će on "pojačati" zlostavljanje (što se nerijetko i dešava) ;
- nepoznavanje svojih prava i institucija koje im mogu pomoći da ih zaštite ;
- često neadekvatna i nepravovremena reakcija vladinih i nevladinih institucija na zaštiti žrtve i poduzimanje sankcija prema nasilniku ;

- nedovoljna stručna osposobljenost i materijalno-financijska opremljenost institucija koje su uključene u rješavanje problematike "nasilja u porodici ;
- nepostojanje ili nedovoljan broj organizacija ili ustanova za brigu o žrtvama nasilja i njihov smještaj u sigurno okruženje ;

Ovo bi bili neki od uzroka i razloga, ali svakako ne svi, zašto žrtve nasilja u principu teško prijavljuju zlostavljanje, te zašto im se nakon prijavljivanja slučaja ponekad neadekvatno pomaže.

Takođe je potrebno navesti i institucije koje su ili bi trebale biti uključene u rad na rješavanju slučajeva nasilja u porodici jer je ono svakako veoma značajan društveni problem.

Među prvima ću pomenuti policiju, istražne i sudske organe, zdravstvene ustanove, službe socijalnog rada, službe za pružanje psihološke pomoći, nevladine humanitarne organizacije, mediji idr., te na što je posebno potrebno obratiti pažnju u djelovanju gore pomenutih institucija, kako bi što bolje odgovorile zahtjevima borbe protiv nasilja u porodici i u kom pravcu usmjeriti njihove aktivnosti.

Policija – rad i aktivnosti policijskih službenika usmjeriti u pravcu da žrtva nasilja u porodici u istim prepozna osobu od povjerenja spremnu da im pomogne i zaštiti ih od zlostavljača u konkretnoj prilici, a i u budućnosti. U tom smislu nužno je policijske službenike educirati kako bi u svakoj prilici mogli profesionalno odgovoriti zahtjevima problema nasilja u porodici. Oni moraju biti osobe koje će razumjeti problem i patnju žrtve i pokazati da je ista ozbiljno shvaćena, te da će učiniti sve u okviru zakona da njeno ljudsko dostojanstvo, pravo na sigurnosti i slobodu bude zaštićeno i nepovredivo. Uporedo s ovim nužno je da pravovremeno budu poduzete sve zakonom predviđene radnje prema nasilniku što će još više učvrstiti povjerenje žrtve u policijske službenike.

Kao prvu sam naveo policiju ne zato što smatram da je policija najznačajniji faktor u borbi protiv nasilja u porodici već zato što se žrtve najčešće prvo obraćaju policiji tražeći da ih zaštiti od zlostavljača, i što je reakcija policije najbrža i rezultati su odmah vidljivi (sprječava nasilnika da nastavi sa zlostavljanjem).

Istražni i sudski organi – njihove aktivnosti su usko povezane sa policijskim, dopunjuju ih i zaokružuju (od prijave nasilja, preko istrage, do presude i izvršenja sankcije). Rad sudskih organa potrebno je prilagoditi da što više doprinese gonjenju učinitelja (nasilnika), a da žrtvi omogući humani postupak, tako da ista bude zaštićena od eventualnog ponavljanja.

Zdravstvene ustanove će svoj doprinos u rješavanju nasilja u porodici dati ako žrtvama na raspolaganje stavi sve humane i stručne potencijale kako bi na najadekvatniji način bilo zaštićeno njihovo mentalno i tjelesno zdravlje. Takođe zdravstvene ustanove trebaju posvetiti posebnu pažnju dokumentovanju povreda i općeg zdravstvenog stanja žrtve izazvanog nasiljem, odnosno pribavljanju relevantnih dokaza o istim radi kasnijeg krivičnog gonjenja nasilnika.

Službe socijalnog rada je potrebno što bolje organizirati, kadrovski osposobiti, te materijalno tehnički osigurati kako bi mogle ispuniti svoje zadatke u rješavanju problema nasilja u porodici. Iste trebaju efikasno djelovati u svim slučajevima nasilja, a najoptimalnije bi bilo djelovanje kada za isto postoje samo naznake, prije eskalacije jer su tada rezultati najbolji. Međutim ako već dođe do nasilja vrlo je značajno pravovremeno i adekvatno zbrinjavanje direktnih i indirektnih žrtava, te svjedoka nasilja.

Službe za pružanje psihološke pomoći bilo da su vladine ili nevladine trebaju biti organizirane na najoptimalniji i konkretnim uvjetima najprimjereniji način. Osobe koje pružaju ovakvu vrstu pomoći žrtvama trebaju biti opredjeljene za "ovu stvar" i adekvatno osposobljene u profesionalnom smislu. One trebaju na najprihvatljiviji način i pravovremeno pružiti podršku žrtvi prilikom oporavka i rehabilitacije i uključivanja u "normalne društvene tokove".

Nevladine humanitarne organizacije - u uskoj vezi je aktivnost ovih organizacija sa svim ranije navedenim i njihov doprinos je vrlo značajan. Iste putem svojih aktivista koji su često vrlo visoko profesionalni pomažu žrtvama nasilja u porodici bilo putem savjetovaništa, zbrinjavanja, do rehabilitacije i pomoći prilikom radnog angažovanja (trenutno najpotrebnija i najznačajnija pomoć jeste zbrinjavanje žrtava u "Sigurnim kućama" čija je lokacija tajna za zlostavljače. Napominjemo da je ovo samo privremeno zbrinjavanje i zaštita dok se ovaj problem "sistemski" ne riješi.

Mediji - vrlo je značajna uloga medija da što odgovornije i adekvatnije prezentiraju problematiku nasilja u porodici. Oni svojim emitiranjem trebaju podizati svijest svih ljudi u zajednici o ovom značajnom društvenom problemu razvijajući kod njih osjećaj i potrebu da pomognu žrtvama, a takođe i preventivno djeluju u svom okruženju.

Značajna je uloga i nekih drugih institucija i organizacija i zajednica u našem društvu ali o tome u ovom radu nemam namjeru pisati.

Kao što je i u naslovu ovog rada navedeno osvrnuću se na problem nasilja u porodici na području kantona Sarajevo i to za period 2001. godine do juna 2004. godine.

Naime, u promatranom periodu na području kantona Sarajevo, policiji je prijavljeno 238 slučajeva nasilja u porodici. I to:

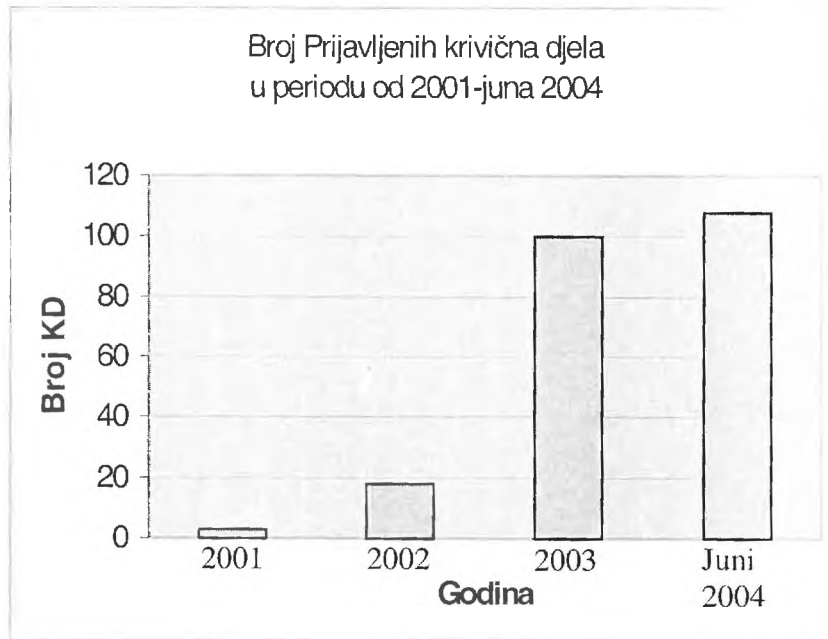
2001. godine 3 slučaja

2002. godine 27 slučaja

2003. godine 100 slučaja

2004. godine (do juna) 108 slučaja

Prikaz na dijagramu broj 1

Odmah treba naglasiti da ovaj broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici ni izbliza ne predstavlja broj izvršenih KD nasilja u porodici jer veliki broj slučajeva ostaje neprijavljen.

Takođe treba napomenuti da su u periodu do stupanja na snagu KZ F BiH (01. 08. 2003. godine), mnogi slučajevi nasilja u porodici bili sankcionirani prekršajno ili kao krivična djela protiv života I tijela ili krivična djela protiv spolne slobode i moral

Takođe treba napomenuti da su u periodu do stupanja na snagu KZ F BiH (01. 08. 2003. godine), mnogi slučajevi nasilja u porodici bili sankcionirani prekršajno ili kao krivična djela protiv života I tijela ili krivična djela protiv spolne slobode i moral

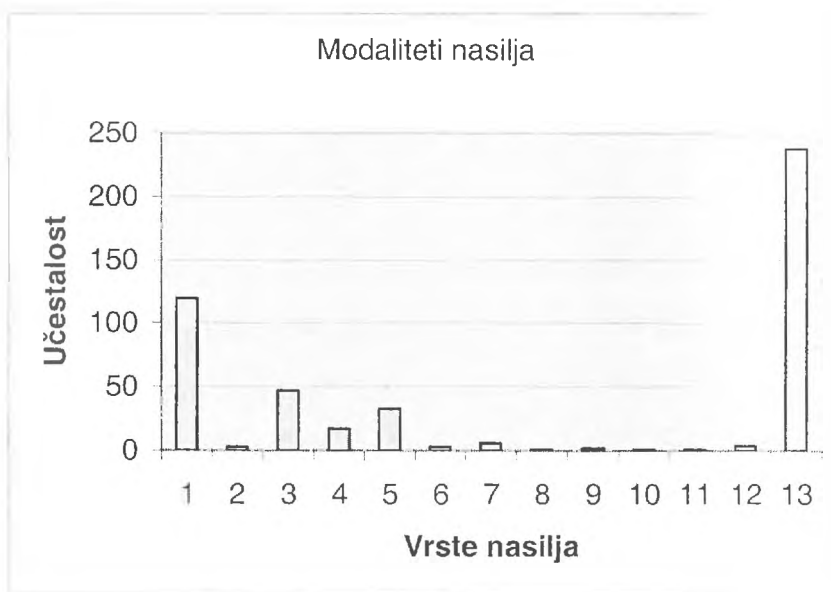
Promatrajući i analizirajući podatke o prijavljenim krivičnim djelima nasilja u porodici sa aspekta ko je učinilac (nasilnik), a ko žrtva, odredio sam 12 modaliteta što je prikazano u tabeli br. 1, kao i njihova frekventnost

Tabela broj 1

PRIJAVLJENA KRIVIČNA DJELA NASILJA U PORODICI NA
PODRUČJU KANTONA SARAJEVO OD 2001. DO JUNA 2004.
GODINE

R. Br.	Godina Odnos Nasilnik - Žrtva	2001	2002	2003	2004	Ukupno
1.	Suprug prema supruzi	2	18	46	54	120
2.	Supruža prema suprugu	-	1	2	-	3
3.	Roditelji prema djetetu	1	5	22	19	47
4.	Dijete prema roditelju	-	2	9	6	17
5.	Nevjenčani suprug prema nevjenčanoj supruzi	-	-	10	23	33
6.	Nevjenčana supruga prema nevjenčanom suprugu	-	-	3	-	3
7.	Zet prema puncu	-	1	4	1	6
8.	Punac prema zetu	-	-	1	-	1
9.	Brat prema bratu	-	-	1	1	2
10.	Brat prema sestri	-	-	-	1	1
11.	Sestra prema sestri	-	-	-	1	1
12.	Očuh prema pastorku(ci)	-	-	2	2	4
	U k u p n o	3	27	100	108	238

Uočljivo je da su u promatranom periodu najučestalija zlostavljanja u porodici ona učinjena od strane supruga (muža) prema supruzi 50, 4%, roditelja (oca) prema djeci 19, 7%, značajan je broj slučajeva nasilja izvršenih od strane nevjenčanog supruga prema nevjenčanoj supruzi 33, 8% i djece prema roditeljima 7, 1%.

LEGENDA :

Odnos nasilnik – žrtva

1. suprug prema supruzi 120 slučajeva ili 50, 4%
2. supruga prema suprugu 3 slučaja ili 1, 2%
3. roditelj prema djetetu 47 slučajeva ili 19, 7%
4. dijete prema roditelju 17 slučajeva ili 7, 1%
5. nevjenčan suprug prema nevjenčanoj supruzi 33 slučaja ili 13, 8%
6. nevjenčana supruga prema nevjenčanom suprugu 3 slučaja ili 1, 2%
7. zet prema puncu 6 slučajeva ili 2, 5%
8. punac prema zetu 1 slučaj ili 0, 4%
9. brat prema bratu 2 slučaja ili 0, 8%
10. brat prema sestri 1 slučaj ili 0, 4%
11. sestra prema sestri 1 slučaj ili 0, 4%
12. očuh prema pastorku(ci) 4 slučaja ili 1, 6%
13. ukupan broj prijavljenih krivičnih djela 238 ili 100%

Analizirajući frekventnost (odnosno broj) krivičnih djela nasilja u porodici u tabeli, da se zaključiti da broj krivičnih djela iz godine u godine rapidno raste. Međutim ovo ne treba shvatiti apsolutno jer se

pored realnog rasta broja učinjenih krivičnih djela, takođe može tvrditi da raste broj prijavljenih krivičnih djela što je najvjerovatnije posljedica više faktora kao što su:

- sazrela svijest žrtve da problem može riješiti ako ga prijavi i u suradnji sa navedenim činiocima (policija, sudstvo, centri za socijalni rad, nevladine organizacije i sl.)
- adekvatniji odnos društva i zajednice prema tom problemu i žrtvama (pozitivni pomak)
- osposobljenost struktura u društvu, te educiranost i motiviranost osoba koje se bave tom problematikom.
- tehničke i prostorne mogućnosti vladinih i nevladinih organizacija i ustanova su podignute na znatno viši nivo (postojanje savjetovališta, prihvatnih centara, "sigurnih kuća", SOS-telefon i sl.).

Uzimajući u obzir sve dosada navedeno može se sa sigurnošću zaključiti da problem NASILJA U PORODICI na području Kantona Sarajevo postaje izraženiji i ozbiljniji što potvrđuje rapidno povećanje broja prijavljenih krivičnih djela iz godine u godinu . Može se pretpostaviti da je slična situacija je i u drugim djelovima Bosne I Hercegovine.

Ovakvo stanje zahtijeva od svih subjekata u društvu adekvatnu reakciju, što pored zakonske regulative podrazumijeva odgovarajuću organizacijsku strukturu, stručnu osposobljenost osoba koje se bave ovom problematikom kao i potrebnu finansijsku i materijalno-tehničku opremljenost.

L i t e r a t u r a :

1. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, («Službene novine F BiH», br. 36/03)
2. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine («Službene novine FBiH», br. 36/03)
3. Champion J. Dean i Rush E. George » Rad policije u zajednici «, Office of Public Affairs Embassy of the USA, Sarajevo 2003.
4. Grupa autora, » Priručnik za pomagače i pomagačice koji rade sa žrtvama i preživjelim nasilja» Zenica 2001.
5. MUP Kantona Sarajevo, «Načela i procedure» Sarajevo 2000.

6. Rošić Fehim, «Kako pomoći djetetu koje se boji», Dom štampe Zenica 2003.
7. Pešar Zvačko Dr Lidija, «Oduzeto djetinjstvo» , Dom štampe Zenica 2000.
8. Porodični zakon SR BiH, («Službeni list SR BiH», broj 21/79)
9. UN , «Deklaracija Ujedinjenih naroda o eliminaciji nasilja nad ženama»